

Het centrale informatie/administratieadres is Joop Buker, Willem Mollhof 9, 1065 AH Amsterdam.

J. Betlem,
p/a Pastoor Dubarstraat 1,
6181 HZ Elsloo
(regionale censuspromotor)

Literatuur

LIRO, A. 1974: Renewal of Burrows by the Common Vole as the Indicator of its Numbers. *Acta Therologica* 19 (29): 259-271.

Summary

An investigation is planned to determine whereabouts and numbers of the Common vole (*Microtus arvalis*). The method recommended and developed by Mrs. A. Liro (See „Literatuur”) has been chosen.

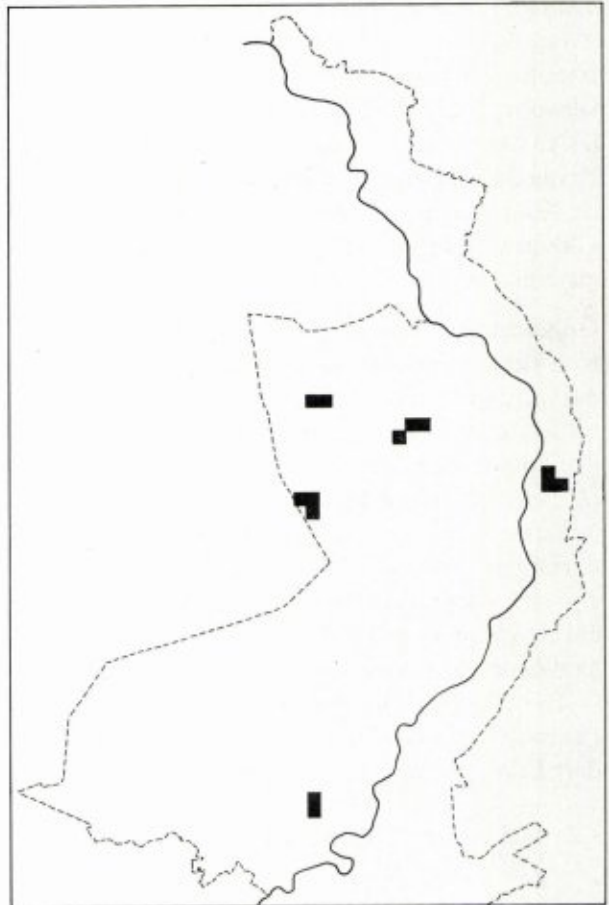
OVER HET VOORKOMEN VAN DE HEIKIKKER IN NOORD- EN MIDDEN-LIMBURG

P.J.J. VAN DEN MUNCKHOF,
Parkweg 50, 6511 BH Nijmegen

De Heikikker (*Rana arvalis* Nilsson) is in Noord- en Midden-Limburg naar alle waarschijnlijkheid niet zeldzaam. In de jaren 1972 t/m 1978 trof ik deze kikkersoort in 13 Limburgse kilometerhokken aan (zie figuur 1), in de gemeenten Arcen en Velden, Beegden, Horst en Venray.

Speciaal onderzoek naar het voorkomen van de Heikikker werd niet verricht. Alle waarnemingen van *Rana arvalis*, die in dit artikel worden beschreven, zijn min of meer bij toeval gedaan tijdens vele excursies.

Zoals uit figuur 1 blijkt, stammen alle waarnemingen uit een vijftal gebieden. Deze gebieden zullen hieronder allemaal in 't kort besproken worden, waarna een aantal gegevens over de voortplanting van de Heikikker volgt.

Figuur 1

1. Korte beschrijving van de gebieden waarin de Heikikker werd aangetroffen.

1.1. Rouwkuilen en het dal van de Weverslose Beek (gemeente Venray).

In staatsnatuurreservaat "Rouwkuilen" werden af en toe Heikikkers waargenomen in het ven Rouwkuilen. Dit ven beslaat in natte perioden een behoorlijke oppervlakte, doch in droge zomers valt het praktisch helemaal droog. In het ven groeien planten als Gewone Waterbies (*Eleocharis palustris* subsp.

palustris), Snavelzegge (*Carex rostrata*), Mannagras (*Glyceria fluitans*), Pitrus (*Juncus effusus*) en Pijpestrootje (*Molinia caerulea*). Op de oevers vormt de Gewone Dopheide (*Erica tetralix*) hier en daar veldjes en langs een greppeltje kan men zelfs de Kleine Zonnedauw (*Drosera intermedia*) nog aantreffen. In de Rouwkuilen werden behalve 2 volwassen Heikikkers ook 2 nog niet volgroeide exemplaren waargenomen.

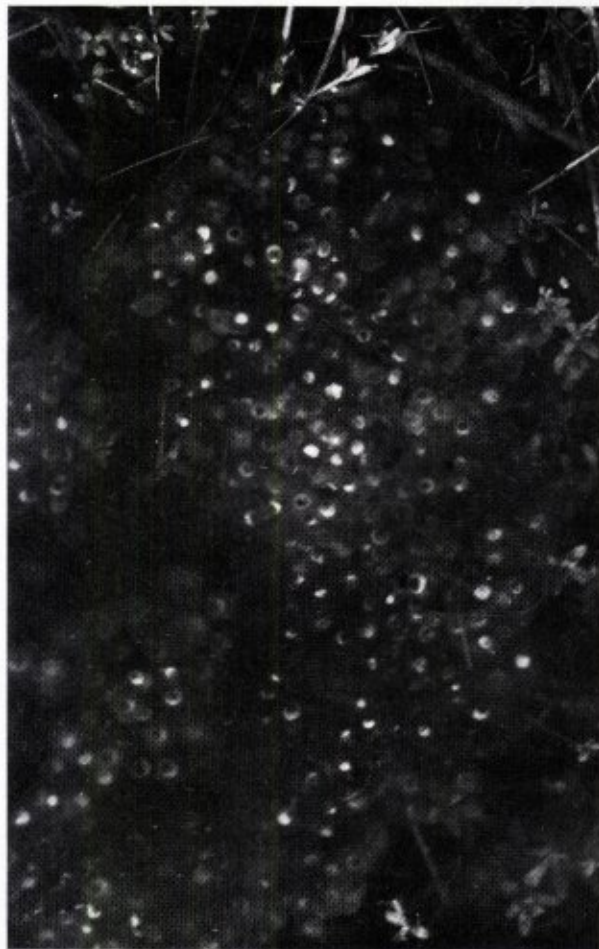
Ongeveer één kilometer ten noordoosten van de Rouwkuilen ligt een tweede Heikikkergebied; het dal van de Weverslose Beek. Het is een hoofdzakelijk uit weilanden bestaand terrein. Tussen de graslanden komen veel sloten en houtsingels voor. CUPPEN (2) schrijft over *Rana arvalis* in het Loobeekdal (waartoe het dal van de Weverslose Beek behoort), dat nog niet bekend is in welke wateren de Heikikker zijn eieren legt. Doch in 1975 vond ik op één plaats enkele klompjes dril in een zijslotje van de Nachtegaallossing, tussen de weg Deurne - Venray - Well en de Hermkushof. Het slotje ligt tussen een weiland en een verlaten grasland. Zie voor een wat uitgebreidere beschrijving van het Loobeekdal CUPPEN (2).

1.2. Dal van de Lollebeek (gemeenten Venray en Horst).

In dit beekdal werden veel waarnemingen verricht, meestal in het Schaatswater van Van Rhee in staatsnatuurreservaat "Castenrayse Vennen". Dit schaatswater is een nagenoeg geheel verland ven met een oppervlakte van enige hektaren. Het viel tot voor twee jaar geleden 's zomers vaak droog. In het open water groeide vroeger veel Waterlelie (*Nymphaea alba*). In de eerste verlandingsgordel zijn Riet (*Phragmites australis*), Mattenbies (*Scirpus lacustris* subsp. *lacustris*) en Grote Lisdodde (*Typhalatifolia*) de talrijkste planten. Voor een meer uitgebreide beschrijving van het schaatswater raadplegen men VAN DEN MUNCKHOF (8). In het ven werden

vaker kwakende Heikikkers gehoord, terwijl ik er veel dril heb aangetroffen.

Ook op andere plaatsen in de Castenrayse Vennen werd wel eens dril van Heikikkers gevonden. Zo werden in drie verschillende jaren op precies dezelfde plaats eieren ontdekt in een berm-sloot van de (verharde) Middelijkseweg. Het opvallende van deze sloot is, dat hij - net als 't reeds genoemde slootje in het dal van de Weverslose Beek - grenst aan

Heikikkerdril, 6 april 1974

een verlaten grasland; ook aan de andere kant van de weg ligt een uit cultuur genomen weiland (beplant met loofhout). Verder werd éénmaal dril aangetroffen in een oude bedding van de Lollebeek, vlakbij de Molenberglossing. Deze oude beekloop ligt in een verlaten, met loofhout beplant grasland. CUPPEN (3) vermeldt voor de Molenberglossing een vondst van Heikikkerdril en een waarneming van een (of meerdere) volwassen Heikikker(s). Het betreffende gedeelte van de Molenberglossing stroomt tussen een tweetal uit de cultuur genomen graslanden die beplant zijn met loofhout, door. In het aan de oorsprong van de Molenberglossing gelegen Roerdompven hoorde ik één keer enkele kwakende Heikikkers. Het Roerdompven is evenals het Schaatswater van Van Rhee helemaal verland; het is in hoofdzaak met Riet en wilgen begroeid.

Tenslotte werd van de Heikikker op nog een andere plaats in de Castenrayse Vennen dril ontdekt, namelijk in de Grootbroeklossing. Deze lossing begint evenals de Molenberglossing bij het Roerdompven. En net als de andere genoemde sloten stroomt de Grootbroeklossing bijna geheel langs verlaten, beboste landbouwgrond.

Ongeveer een kilometer ten westen van de Castenrayse Vennen vond ik eenmaal Heikikkerdril in een tussen twee weilanden gelegen kavelsloot, vlakbij de Lollebeek. Het slootje ligt op een steenworp afstand van het "Castenrays Broek". dat ook tot staatsnatuurreservaat Castenrayse Vennen behoort. In het Castenrays Broek komen naast enkele broekbossen ook een aantal extensief beweidde graslanden en verlaten, beboste weilanden voor.

1.3. Mariapeel (gemeente Horst).

In staatsnatuurreservaat "Mariapeel" hoorde ik verschillende keren kwakende Heikikkers in enkele vennetjes aan de zuidwestzijde van de Eerste Hoofdwijk. De vennetjes zijn begroeid met o.a. Pij-

pestrootje, Kleine Lisdodde (*Typha angustifolia*), Zompzegge (*Carex curta*) en Wateraardbei (*Potentilla palustris*). Eenmaal werd in de paartijd een fraai blauwberijpte mannelijke Heikikker gezien bij een der vennetjes, op de oever van de Eerste Hoofdwijk. Verder werden in de Mariapeel nog twee andere Heikikkers gezien; een volwassen exemplaar in een laagte tussen de Vierde en de Vijfde Wijk en een nog niet volgroeide Heikikker langs de Negende Wijk.

1.4 Ravenvennen (gemeente Arcen en Velden)

In dit natuurreservaat van de stichting Het Limburgs Landschap werden alleen maar jonge Heikikkers gezien, in of nabij een drietal vennen. Deze vennen herbergen een rijke plantengroei met onder meer Waterlelie, Knolrus (*Juncus bulbosus*), Pijpestrootje, Kleine Zonnedaauw, Ronde Zonnedaauw (*Drosera rotundifolia*), Lavendelheide (*Andromeda polifolia*), Gewone Dopheide, Veenbes (*Oxycoccus palustris*), Zompzegge, Witte Snavelbies (*Rhynchospora alba*), Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) en Veenbies (*Scirpus cespitosus*).

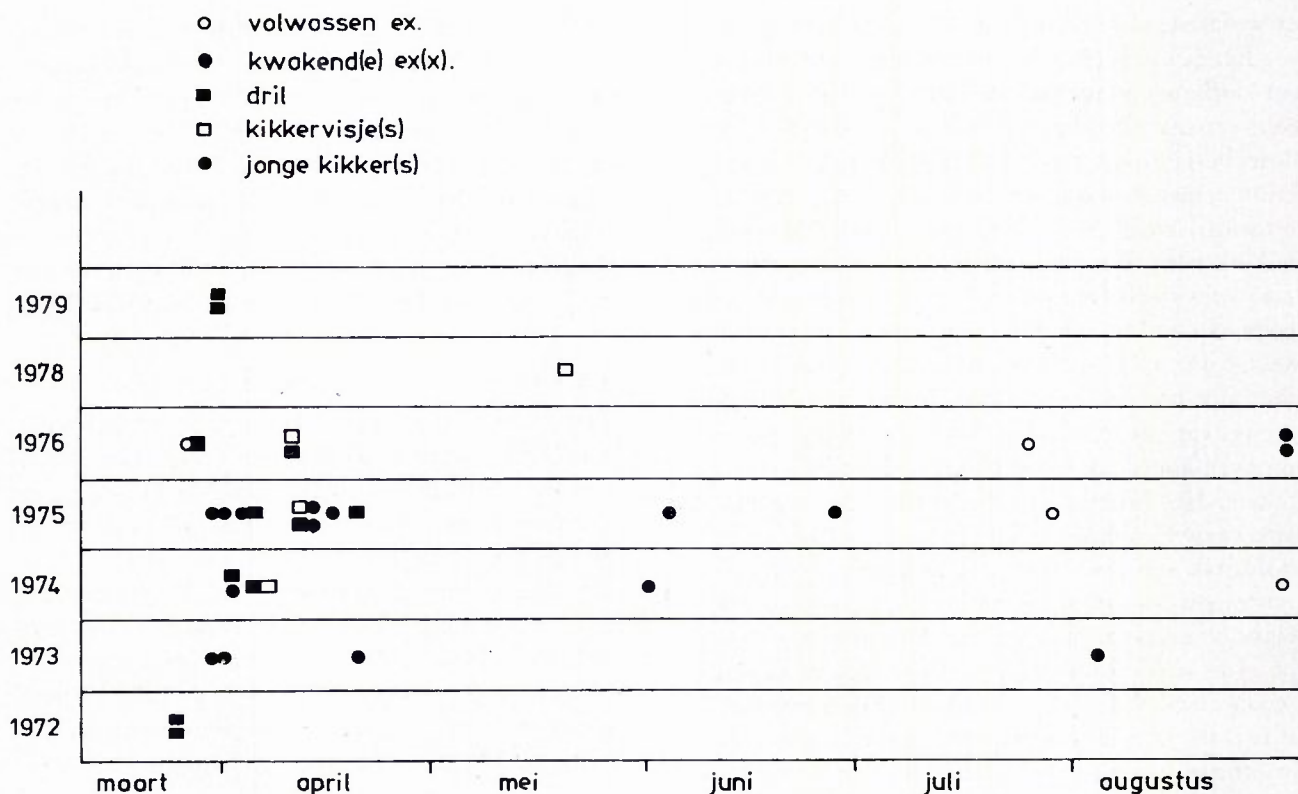
1.5 Beegderheide (gemeente Beegden)

In een van de vennen in de Beegderheide werden in mei 1978 vrij veel kikkervisjes gevangen. Onder deze kikkervisjes bevond zich zeker één exemplaar behorend tot de soort *Rana arvalis*.

In en rondom het betreffende ven groeiden planten als Waterlelie, Gele Plomp (*Nuphar lutea*), Veenpluis, Pijpestrootje, Veenbes, Gewone Dopheide, Ronde en Kleine Zonnedaauw, Zompzegge, Snavelzegge, Wateraardbei en Moeraswederik (*Lysimachia thyrsoiflora*).

2. Verzamelde gegevens over de voortplanting

De voortplanting van de Heikikker kan in sommige jaren op bepaalde plaatsen al vroeg in maart begin-

Figuur 2

nen (6). De mannelijke kikkers zijn in de paartijd vaak plaatselijk (rug, keel) blauwachtig berijpt. Deze verkleuring zou veroorzaakt worden door een sterke vulling van de onderhuidse lymfezakken (12). Op 27 maart 1976 zag ik zo'n fraai gekleurd mannetje langs de Eerste Hoofdwijk in de Mariapeel. Zoals uit figuur 2 blijkt, hoorde ik van eind maart tot ver in april kwakende Heikikkers (vroegste datum 30 maart, laatste datum 20 april). VAN GELDER & HOEDEMAEKERS (4) hoorden in 1969 in het Ketelven (staatsnatuurreserveaat "Hatertse en Overasseltse Vennen" bij Nijmegen) van 6 tot 23 april kwakende Heikikkers, hetgeen goed overeenkomt met mijn waarnemingen. VAN GELDER & OOMEN (6)

onderzochten in de jaren 1964 t/m 1968 de voortplanting van de Heikikker in het Heerenven op Landgoed "De Hamert" (in de Noordlimburgse gemeente Bergen). Zij stelden "breeding activities" vast tussen 10 maart en 7 april.

Het mannetje van *Rana arvalis* heeft geen uitwendige kwaakblazen. Het gekwaak is niet ver te horen. Het klinkt ongeveer als 't geluid van luchtballen die ontsnappen uit 'n onder water gehouden lege fles of als een blad papier dat op en neer gewapperd wordt ("wob-wob-wob", "waub-waub-waub" of iets dergelijks). Omdat het slechts op korte afstand hoorbaar is, kan men zeer moeilijk schatten, hoeveel mannetjes er op een bepaald moment in 'n paarwa-

ter kwaken. In ieder geval werden zowel in de vennetjes in de Mariapeel als in het Schaatswater van Van Rhee in de Castenrayse Vennen "veel" kwakende Heikikkers gehoord en in het Roerdompven (eveneens in de Castenrayse Vennen) slechts "enkele". Alle kwakende exemplaren hoorde ik overdag, en wel in zeer ondiep water (in het Schaatswater en in het Roerdompven tussen Riet). In het Schaatswater kon duidelijk worden vastgesteld, dat de mannetjes in verschillende groepen ("koren") kwaakten. Een dergelijke koorvorming wordt ook door VAN GELDER & OOMEN voor de Heikikker beschreven (6).

In figuur 2 is te zien dat Heikikkerdril werd gevonden in de periode eind maart/eind april. De vroegste datum is 25 maart (1972), de laatste 20 april (1975). De periode waarin de eieren werden afgezet zal ongetwijfeld verschillen van de genoemde periode waarin ze ontdekt werden. Heikikkereieren worden in een bepaald paarwater in hoogstens enkele dagen tijds gelegd. Van de tientallen klompjes die ik op 25 maart 1972 in het Schaatswater van Van Rhee ontdekte, zullen er zeker een aantal reeds een of meerdere dagen eerder zijn gelegd. Op 2 april 1974 trof ik in hetzelfde ven 't eerste Heikikkerdril van dat jaar aan. Drie klompjes werden naar de Paddenpoel (evenals het Schaatswater gelegen in de Castenrayse Vennen) gebracht en op 6 april daaropvolgend gefotografeerd. Toen bleek al een aantal eitjes uitgekomen te zijn (zie foto), zodat aangenomen mag worden dat deze eieren vóór 2 april afgezet zijn. Niet alleen het begin, maar ook het einde van de periode waarin de eieren werkelijk zijn gelegd, valt waarschijnlijk dagen vroeger dan men aan de hand van figuur 2 in eerste instantie zou verwachten. Zo werd in 1975 nog op 20 april Heikikkerdril ontdekt, doch dit wat al bijna uitgekomen en dus ruimschoots vóór 20 april afgezet. In 1976 vond ik het laatste dril op 11 april, in de bermsloot van de Middelijkseweg in

de Castenrayse Vennen. Er lag één vers klompje, terwijl de eieren van 10 anderen klompjes al voor een deel uit waren gekomen. CUPPEN (3) trof in datzelfde jaar nog op 29 april Heikikkerdril aan, in de Molenberglossing. Zoals hij zelf ook schrijft betreft dit een vrij late vondst.

Het dril van de Heikikker verschilt duidelijk van dat van de Bruine Kikker (*Rana temporaria*), dat ongeveer te zelfder tijd wordt gelegd. De eierklompen van de Heikikker zijn gemiddeld kleiner. Dat heeft minstens 2 oorzaken;

- a) in een klompje Heidekikkerdril zitten meestal minder eieren dan in een klompje van de Bruine Kikker. De Bruine Kikker schijnt er zo'n 1000 - 4000 in te hebben (1, 12), de Heikikker 1000 à 2000 (1, 12); VAN GELDER & OOMEN kwamen in het Heerenven voor de Heikikker zelfs op een aantal van slechts 800 - 1200 (6).
- b) de eieren van *R. arvalis* zijn gemiddeld kleiner dan die van *R. temporaria*. Volgens LINA (7) is een Heikikker-ei zo'n 1,5 tot 2 mm groot (het gelei-achtige omhulsel 7 - 8 mm) en een ei van de Bruine Kikker 2 tot 3 mm (omhulsel 8 - 10 mm).

De eierklompen van de Heikikker zijn veel steviger dan die van de Bruine Kikker. Je kunt ze gemakkelijk vastpakken, terwijl die van *R. temporaria* van je handen af of tussen je vingers door glibberen (behalve als het een vers gelegd klompje betreft).

LINA (7) noemt nog een verschil tussen de eieren van beide kikkersoorten. Die van *R. temporaria* zouden in drijvende klonten worden afgezet, die van *R. Arvalis* gewoonlijk onder water. IJSSSELING & SCHEY-GROND (12) schrijven dat de eieren van *R. Arvalis* op de bodem zinken en daar tot ontwikkeling komen. De eierklompen van *R. temporaria* zouden aanvankelijk ook zinken, maar na enkele dagen gaan drijven. Helaas zijn de gemeenschappelijke paarwateren van beide kikkersoorten vaak dermate ondiep, dat

alle drillklompen, of die nu van de Heikikker of van de Bruine Kikker zijn, op de bodem rusten en tevens voor een klein deel boven water uitsteken. Met zulke klompjes zou men dus eerst in dieper water een test uit moeten gaan voeren om erachter te komen of ze drijven of niet.

Nagenoeg al het Heikikkerdril dat ik in de loop der jaren heb gevonden, bleek door een soort schimmel te zijn aangetast. Vaak waren de eieren door een witte waas omgeven. Ook VAN GELDER & OOMEN (6) maken melding van dit verschijnsel: "throughout the entire period of observation a part of the egg clumps was infected with a fungus". Van door schimmel aangetaste klompen drill bleken veel embryo's zich niet tot kikkervisjes te ontwikkelen. Op de foto is goed te zien dat van de in beeld gebrachte klompjes drill vele eieren door een schimmel zijn aangetast. Er zijn slechts heel weinig larven te zien. Ook van de Knoflookpad (*Pelobates fuscus*) heeft men wel eens door een witte schimmel aangetaste eieren gevonden; zie voor foto's daarvan VAN GELDER & KALKHOVEN (5).

Al het Heikikkerdril dat ik ooit heb gevonden lag in ondiep tot zeer ondiep water. In het Schaatswater van Van Rhee werd het steeds aangetroffen in een jonge, ijle Rietvegetatie. In de Grootbroekklossing lag het in een Mannagras-begroeiing. Niet alleen in stilstaande wateren, doch ook in (zeer) langzaam stromende sloten werd drill gevonden. Op 31 maart 1979 ontdekte ik bijvoorbeeld in de bermsloot van de Middelijkseweg (Lollebeekdal, zie 1.2) vier klompjes. De sloot bevatte op die datum duidelijk stromend water.

Van het Heikikkerdril werden - op één uitzondering na - altijd meerdere klompjes bij elkaar aangetroffen. Soms lagen er enkele bij elkaar, doch in het Schaatswater van Van Rhee zijn enige malen vele tientallen klompjes bijeen ontdekt. Op 2 april 1974 trof ik in dit ven een aantal van méér dan 80 bij

elkaar aan. En ook op 25 maart 1972 werden in het Schaatswater (op 2 verschillende plaatsen) tientallen klompjes ontdekt. Dergelijke aantallen zijn nog laag vergeleken bij die, welke VAN GELDER & OOMEN (6) voor het Heerenven noemen. Zij vonden in 1968 in dat ven in totaal zo'n 1300 klompjes op 22 plaatsen; op één plek troffen ze er niet minder dan 198 aan. Ik moet hierbij wel opmerken, dat het Heerenven veel groter is dan het Schaatswater en dat rondom eerstgenoemd ven zeer grote terreinen liggen, die een geschikt Heikikkerbiotoop vormen. VAN GELDER & HOEDEMAEKERS (4) ontdekten in het Ketelven (kleiner dan het Schaatswater) in 1969 in totaal 20 klompjes Heikikkerdril.

Zoals we al eerder zagen, werd in het Schaatswater van Van Rhee onder de kwakende Heikikkermannetjes een duidelijke koorvorming vastgelegd. Op 2 april 1974 hoorde ik in het ven op 2 plaatsen kwakende Heikikkers en op 2 en 5 april '74 vond ik op ongeveer diezelfde plaatsen drill.

In de kleine paarwateren (sloten) werden stevast alle eieren bij elkaar aangetroffen. In de bermsloot van de Middelijkseweg ontdekte ik in de jaren 1975, 1976 en 1979 Heikikkerdril. In elk jaar lagen alle klompjes er niet alleen bij elkaar, maar ze lagen ook nog steeds op nagenoeg dezelfde plaats. (Misschien is dit alles een aanduiding, dat Heikikkers een eenmaal gekozen paarwater erg trouw blijven, zoals dat ook van sommige andere amfibieënsoorten bekend is.).

Kikkervisjes van *Rana arvalis* werden in de periode begin april/eind mei gezien. De vroegste datum was 6 april 1974. Op die dag werden in de Paddenpoel in de Castenrayse Vennen al pas uitgekomen eieren ontdekt (zie de foto). Deze eieren waren op 2 april '74 vanuit het Schaatswater van Van Rhee naar de Paddenpoel overgebracht om ze te kunnen fotograferen. Het voorkomen van echt vrijzwemmende kikkervisjes van de Heikikker werd alleen vastge-

steld in het ven op de Beegderheide (zie 1.5), op 20 mei 1978.

Uit figuur 2 blijkt, dat jonge, nog niet volgroeide Heikikkers alleen van begin juni tot eind augustus zijn waargenomen. Zeer jonge kikkertjes, die de metamorfose pas achter de rug hadden, zag ik alleen op 28 juni 1975, bij een van de Ravenvennen. Rondom dit (kleine) ven werden op die dag tientallen zeer jonge Heikikkertjes gezien.

3. Bedreigingen

In de Nederlandse literatuur wordt de Heikikker genoemd voor o.a. blauwgraslanden, moerassen, vochtige heidevelden en duinpannen, vennen, vochtige akkers, (moerassige) weilanden, bossen en heldere, niet te zeer geëutrofiëerde poldersloten. Veel van de opgesomde landschapselementen komen tegenwoordig amper nog voor. Tengevolge van de bevolkingstoename en (vooral) het sterk gestegen welvaartspeil hebben veel Heikikkerterreinen al het veld moeten ruimen. VAN DE BUND (1) noemt *Rana arvalis* een echte cultuurvliedder. In Noord-Limburg kon ik op enkele plaatsen een ernstige bedreiging van Heikikkerpopulaties vaststellen. Zo woedt in het dal van de Weverslose Beek momenteel een ruilverkaveling. Vrijwel het hele beekdal wordt in het kader van deze ruilverkaveling ("Overloon-Merselo") onder andere sterk drooggelegd. Zie voor een beschrijving van de gevolgen van de ruilverkaveling voor de flora en fauna van het dal VAN DEN MUNCKHOF (10).

Ook het Schaatswater van Van Rhee in de Castenrayse Vennen staat aan een ernstige bedreiging bloot. In 1969 werd de vlak langs dit ven stromende Lollebeek in het kader van ruilverkaveling "Lollebeek" genormaliseerd, waardoor grote delen van de Castenrayse Vennen droogvielen (8). Ook het Schaatswater droogde vaak uit en het vormde sinds '69 een zeer geschikt milieu voor planten als Riet,

Grote Lisdodde en Mattenbies. In zeer snel tempo verlandde het hele ven, omdat pas in 1977 een stuw in de Lollebeek werd gebouwd om de vroegere waterstanden in de Castenrayse Vennen weer terug te krijgen (9). Momenteel komt in het Schaatswater al geen echt open water meer voor.

Literatuur

1. BUND, C.F. VAN DE, 1968. De Nederlandse amfibieën. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en R.I.V.O.N.
2. CUPPEN, H.P.J.J., 1976. Folkloristische en faunistische inventarisatie van het Loobeekdal (Gem. Venray). Natuurhistorisch Maandblad 65/6, blz. 93-105.
3. CUPPEN, H.P.J.J., 1977. Een hydrobiologisch onderzoek naar de macrofauna en de hogere waterplanten van een aantal wateren in Noord-Limburg. (Doctoraalverslag). Laboratorium voor Aquatische Oecologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.
4. GELDER, J.J. VAN & H.C.M. HOEDEMAEKERS, 1971. Sound activity and migration during the breeding period of *Rana temporaria* L., *R. arvalis* Nilsson, *Pelobates fuscus* Laur. and *Rana esculenta* L. Journal of Animal Ecology 40, blz. 559-568.
5. GELDER, J.J. VAN & J.T.R. KALKHOVEN, 1971. Eieren van de Knoflookpad (*Pelobates fuscus* Laur.) in de Hatertse en Overasseltse Vennen. Natuurhistorisch Maandblad 60/3, blz. 39/44.
6. GELDER, J.J. VAN & H.C.J. OOMEN, 1970. Ecological observations on Amphibia in the Netherlands. I. *Rana arvalis* Nilsson: Reproduction, growth, migration and population fluctuations. Netherlands Journal of Zoology 20, blz. 238-252.
7. LINA, P.H.C., 1978. Elserviers Reptielen- en Amfibieëngids (vertaling en bewerking van "Reptiles and Amphibians" door E.N. ARNOLD, J.A. BURTON & D.W. OVENDEN, 1977).
8. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1974. De ondergang van een Limburgs natuurreserveaat, de Castenrayse Vennen. Natuurhistorisch Maandblad 63/1, blz. 5-15.
9. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1977. Eindelijk een stuw in de Lollebeek! Natuurhistorisch Maandblad 66/12, blz. 179.

10. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1979. De gevolgen van ruilverkaveling Overloon-Merselo voor de flora en fauna van het Zwartwater en het dal van de Loobeek. (In voorbereiding).
11. PRIESTER, H. DE & G. VAN DER VELDE, 1973. Amfibieën in en om de Vijfheerenlanden, een aanvulling op het Vierde Herpetologisch Verslag. De Levende Natuur 76, blz. 244-250.
12. IJSSELING, dr. M.A. & dr. A. SCHEYGROND, 1977. Wat is dat voor een dier?

Summary

Observation of *Rana arvalis* Nilsson were made at five localities in the northern and middle sections of the province Limburg (Netherlands). Of each locality the more important characteristics of vegetation have been mentioned, as well as the times at which breeding activities took place.

Since *R. arvalis* and *R. temporaria* sometimes share the same breeding waters, the author deals extensively with the characteristics of the egg clumps of *R. arvalis* and with the differentiations between both species.

INVENTARISATIE VAN DE ROEK (CORVUS FRUGILEGUS) IN LIMBURG 1979

J.M.P. UMMELS,
Essendijk 15, 6243 BH Geulle

Inleiding:

Bijna honderd jaar geleden werd de Roek gezien als een vogel die nuttig werd geacht voor de landbouw en de houtteelt. Als zodanig genoot hij dan ook bescherming onder de toenmalige wet van 1880 en later onder de vogelwet 1920. Deze bescherming werd aanvankelijk in de nieuwe Vogelwet 1936 gehandhaafd; echter dit duurde maar kort, n.l. tot 1943. Men plaatste hem toen op de lijst van voorwaardelijk onbeschermde vogels. (art. 3 Vogelbesluit 1937).

Pas in 1955, bij het tot stand komen van de Jachtwet, deelde men hem in onder de rubriek "schadelijk wild".

Dit betekende dat hij automatisch uit de Vogelwet 1936 viel en als gevolg hiervan het hele jaar bejaagd kon worden.

Het zal U dan ook niet verbazen dat het nederlands roekenbestand de laatste 25 jaar met ongeveer 80% achteruit is gegaan. Ten opzichte van 1967 bedroeg de afname in 1970 25%. In de provincie Zeeland was de achteruitgang liefst 100%. De laatste roeken broedden daar in 1967 (FEYEN 1970). Deze achteruitgang is voor een belangrijk deel te wijten aan vervolging. Het speciaal in de broedtijd geconcentreerde afschot en de nestverstoringen hebben een fatale invloed gehad op de roekenstand, temeer daar de roek slechts een gering reproductievermogen heeft, n.l. 10%. Opzettelijke vergiftingsen hebben zeker een rol gespeeld bij de achteruitgang, terwijl onopzettelijk vergiftiging en kappen van bomen (vermindering van de broedgelegenheid) daaraan ook sterk hebben bijgedragen (FEYEN 1970 conclusie). Gezien deze enorme achteruitgang, de betwifelde „schadelijkheid”, alsmede het geringe reproductievermogen van de soort, heeft men tenslotte in 1977 de wettelijke status van de roek opnieuw bekeken.

Mede naar aanleiding van eerder genoemde cijfers, heeft men besloten de roek gelijk te stellen met de bonte kraai (*Corvus corone cornix*). Dit besluit, dat 10 aug. 1977 van kracht werd, biedt de roek het gehele jaar wettelijke bescherming. Om enig inzicht te krijgen van de invloed van deze beschermende maatregel, hebben we dit jaar alle roekennesten in Limburg gesteld.

Tellingen:

Afgelopen 50 jaar zijn er verschillende roekentellingen geweest.